

HISTÓRIA BEŇADOVA

1663 - 1900

Beňadovo je najmladšia oravská dedina. Jej vznikom sa ukončil stáročný proces sídliskového vývoja Oravy. Osada bola založená na území panstva Oravského hradu, a to vystáhovalcami z dediny Ťapešovo, ktorí tu mali svoju Poľanu vzdialenú približne 10 km od Piľska. Poľany boli pôvodne volané ako výrobiská Benedikova, kde mali ťapešovskí pastieri svoj salaš s maštaľami a senníkmi a kolibami. A tak pôvodný názov poľany Benedik priniesol prvé základy vzniku našej dediny. Názov dediny pochádza z osobného mena Benedikt (Beňadik).

Prvá písomná zmienka o území pridelenom Beňadovcom je z roku **1663** pri popise chotára obce Mútne, v ktorom sa spomínajú „*polanky Tyapessowské*“.

Roku **1677** Ťapešovci platili od „*výrobisk Benedikowa rečzeneg*“ 6 toliarov čiže 10,80rfl, teda 10 zlatých a 80 denárov.

Roku **1697** sa spomína poľana „*od chotára Tyapessovského rečena Benedikow*“, ktorú od pánov Oravského zámku dostal do úžitku Ján Lokčanský už pred rokom 1697.

V roku **1714** sa pri popise breznianskeho chotára spomína ako jeden hraničný bod aj „*wrch rečený Benedikow*“.

Okolo roku **1752** sa začali zaľudňovať výrobiská a poľany drevorubačmi a pastiermi presťahovanými z Ťapešova, preto sa táto osada v tých časoch menovala „*territorium Benedikowo seu plaga Benedikovo*“.

V roku **1761** boli hranice dediny vydelené a okopcované. V októbri sa zišli zástupcovia panstva a okolitých obcí, aby určili hranice poľany (seu plagae). Boli určené hraničné body od riečky Brezanka smerom na východ. Niekde sa urobili kôpky v lese, v chotári a inde zasa hranicu tvorili potok, či riečka.

V roku **1762**, 25. až 28. mája bolo vykonané celé meranie chotára. Na ťapešovskej poľane dovedna bolo 5 usadlostí, na ktorých žilo 12 ťapešovských obyvateľov. Pomocou murárskych povrazov si rozdelili poľany a pluhom vytvorili tri rale. Dostali „*preswiska*“ Pepuchova, Škoruchova a Rambalova na poľane Vaškovej. Tak postupne boli rozdelené všetky zeme Triblova poľana, Kampova poľana, Za terchovnicou, Pod zrazom, Umlák, poľana Špigutova, Na machalicoviech mlákach, poľana Bučkova a Bugajovska na Figurance, Na veternom vrchu, atď. Niektoré časti ostali „*na obecno*“ ako napríklad orná zem v priehybe Do potočka. Na jednotlivých ralách gazdovali a písomne potvrdili Matej Magda, Tomáš Midlar, Martin Postrelený, Matej Rambala z rale Rambalovej, Martin Škorušák, Jozef Patjerka, Andrej Curnek, Martin Bugaj z rale Škoruchovej a Martin Pepucha, Matej Baranček, Adam Zvertel, Adalbertus Sadlák z rale Pepuchovej. Vymeranie potvrdil prefekt panstva Ján Beznák: „*Wedle hore doloženého rozmerany ty ktery sa na polanu Benedikow prestiehugu budú sa nazatým pridžawat.*“

V roku **1763** sa inde píše: „*Benedikovo má spísané 3 sedliacke usadlosti (sesie). Táto osada sa teraz zaľudňuje a boli sem presídlení ťapešovskí obyvatelia z troch usadlostí*“. Inde sa píše, že „*nowa dedina Benedikowa, bywsse osadenych w neg 23 gazdou, swoge stavy guž z částky wistawila a z částky má geste spolu z mlynom wistawit*“. Orná pôda bola zaradená do tretej a štvrtej bonitnej triedy, lúky však boli v prvej a druhej bonitnej triede. Panstvu sa platilo 73 zlatých a 78 denárov.

Rok **1764**, 6. október je najstarší zápis z matriky rímsko-katolíckeho úradu Oravské Veselé. Vtedy bol pokrstený Matej, syn Jána a Žofie Babušák a v decembri Štefan syn Mateja a Doroty Gemelčík. Krstil kňaz Jakub Kroner.

V roku **1765** bola postavená Zvonica na Láne, južne od obce. Na zvone sú odliate nápisy, ktoré hovoria o tom, že zvon vytvoril zvonár Ján Juraj Knobloch z Banskej Bystrice. A taktiež, že zvon zabezpečil farár z Oravského Veselého Jakub Kroner. Vďační Beňadovci dali odliať zvon na počesť tohto kňaza ako prejav svojej úcty za prácu, ktorú pre nich vykonal.

Najstarší zápis z matriky v Oravskom Veselom zaznamenáva úmrtie 60-ročného Jána Skorušáka a 6-ročnej Kataríny Michtarovej.

V roku **1768** bol prvým richtárom Juraj Kampoš, lebo systém dedičných šoltýsov medzičasom zanikol. Na území Beňadova vznikali nové pozemky, pretože sa postupne vyklčovali lesy. Z Hája „hrubšie“ drevo zobralo panstvo, ostatné si mohli dedinčania predať. Dedina sa plnohodnotne rozvíjala.

Rok **1767**, 15. február je v matrike v Or. Veselom prvý zápis o sobáši, kedy sa Michal Paterčík, syn Jozefa, oženil sa Barborou, dcérou Mateja Majdu. Taktiež sa v tomto období vydávala Dorota, dcéra Mateja Gemelu z Beňadova za Jána, syna zomretého Simona Simalu z Ťapešova.

V roku **1770** sa zisťoval predurbársky stav obce, ktorú zastupovali richtár Martin Bugajčík a prisažní Martin Pepucha, Juro Kampoš, Martin Klinčák, Martin Majda a Tomáš Midlar. V odpovediach 16. októbra uviedli, že obec nikdy nemala urbár, lebo bola vystavaná v chotári Ťapešovo iba pred 8 rokmi. Panstvu začali platiť len minulý rok. Dreva na kúrenie a stavenie, ktoré ťažili v okolí, majú dostatok. Dežmu z úrody nedávali. Príjem mali z ľanu, predaja dreva a pltníctva. Mlyn bol v blízkosti chotára. Chotár bol príliš vzdialený od „hradskej cesty“, preto veľa príležitostí nemali. Orali 2 volmi, pôda bola „planá“, studená, mohli siať iba ovos, aj to pri zlom počasí obilie „bralo skazu“ na vrchoch. Na jednu raľu sa mohlo zasieť 452 meríc. Ovce a voly pásli na panských holiach, vlastné lúky nemali. Sena sa usušilo za 7 vozov. Panstvu neodovzdávali deviatok z úrody, okrem demžy z oviec spolu s Ťapešovom. Ďalej odovzdávali panstvu dávky, a to činž sedliacky chotárny 59 zlatiek, 9 denárov, za kláty urbárske 1 zlatý 22,5 denára, na cenzurálske útrovy 1 zlatý 32 denárov, za siahové drevo 1 zlatý 45,5 denára, na hajdúsky plat 1 zlatý 10 denárov, mýto 1 zlatý 50 denárov.

Urbár „*Dediny Benedikow*“ obsahoval 9 „pункtov“:

Prvý punkt stanovil veľkosť chotára, od toho záviseli jednotlivé dávky a povinnosti dedinčanov.

Druhý punkt stanovoval úžitky pre ľudí z pastvín, z gruntov ktoré si sami vyklčovali, z dreva, ktoré si sami nazbierali v lese, čo už ležalo alebo bolo súce na kúrenie.

Tretí punkt pojednával robotu, ktorú boli povinní dedinčania odpracovať pre zemepána.

Štvrtý bod určil dávky. Každý, kto mal dom musel na sv. Juraja a sv. Michala platiť „cinž“ pol zlatého. Odovzdávali sa aj naturálne ako kury, vajcia, maslo.

Piaty punkt určil koľko treba vynahradiť za deviatok z úrody, ktorý dovtedy Beňadovci neodvádzali. Panstvo si zvolilo 4 zlaté ročne. Polovica sa zaplatila na sv. Juraja a druhá polovica na sv. Michala.

Šiesty punkt oboznámil dedinčanov o právach zemepána. Ten si mohol zobrať majetok toho, ktorý zomrel a nezanechal dedičov.

Siedmy punkt stanovil obmedzenia v obchodovaní, o dávkach, ktoré sa už nemuseli dávať ako napríklad hnoj, husacie perie, že zemepán nemohol len tak zobrať pole patriace dedine.

Osmy punkt pojednával ako riešiť spory, aké pokuty platiť, alebo odpracovať v prípade, že dedinčan bol chudobný.

Posledný deviaty punkt hovoril „o tech weczach, ktere k vnytrnimu poradku a narizeny prinaležegu“. Na čele dediny stál richtár a prísazní. Richtára si volila dedina sama, ale musel byť prítomný panský úradník. Ale prísazných a notára si volili už sami bez panstva.

Panstvo spísalo aj hory. Beňadovu patrila hora Pod zrazom a priehyba Galasova polianka.

Súpis z urbára evidoval 27 hláv rodín: Pepuch, Barancsak, Petercsik, Kamposs, Zortel, Babussak, Sadlak, Bartossak, Skorussak, Patercsik, Czurnek, Jasnoka, Banjacsik, Dula, Majda, Spiguth, Midljar, Podstreljenjak, Tribel a Fabian. Dospolu približne 130 ľudí.

Od roku **1765**, kedy bola postavená zvonica zasvätená sv. Benediktovi sa zvonilo trikrát denne na modlitbu Anjel Pána. Zvonilo sa aj keď niekto zomrel. Službu zvonára robili tí, ktorí bývali najbližšie. Po práci sa dedinčania schádzali pri malej drevenej kaplnke Preblahoslavenej Panny Márie Ustavičnej pomoci v strede dediny. Začiatok modlitieb oznamoval hlas zvona.

V roku **1768** dedinčania postavili pamätný stĺp sv. Vendelínovi, patrónovi pastierov. V spodnej časti stĺpa sa nachádza reliéf s podobizňou sv. Benedikta s nápisom *SANCTUS BENEDICTUS 1768*.

V roku **1776** počas pastorácie kňaza Františka Xaver Ketzer de Lipocz z Trenčína sa naša obec s Oravským Veselým dostala do novoutvorenej Spišskej diecézy a opustili sme ostrihomskú arcidiecézu.

v **1769-1777** bol richtárom Martin Bugajčík. Príjem obce činil približne 262 zlatých a výdavky predstavovali 253 zlatých.

v **1778** bolo na troch raliach 135 ľudí. V Beňadove nebol kostol, ani fara. Všetci boli katolíci. Vzdialenosť od farnosti bola približne 5/4 hodiny. Na základe súpisu príjmov kňazov a rektorov je zaznamenané, že Beňadovci dávali fare v Oravskom Veselom raž 3 bratislavské merice (približne 165 litrov minimálne) po 1 zlatom a 50 denárov, ovos 3 bratislavské merice po 60 denárov, jačmeň 3 bratislavské merice v hodnote 1 zlatý a 25 denárov, 3 kurence po 5 denárov, maslo 1 a pol libri (približne 84 dkg) po 20 denárov. Tieto naturálie mohla obec vyplatiť vo výške 11 zlatých a 15 denárov. Cirkevné poplatky, štólu, obec platila 11 zlatých a 75 denárov. Za krst 15 denárov, sobáš 30 denárov, ohlášky 30 denárov, pohreb starého muža 1 zlatku, ženy 80 denárov, mládenca 50 denárov, dievčaťa 40 denárov, dieťaťa 25 denárov.

V roku **1781** malo Beňadovo v nájme vrchy Piľsko a Medzibrezinky, od ktorých platila panstvu spoločne s Ťapešovom. V chotári bola oddávna hora Podgulašova a dva nové lesy Veterny a Palenica. Správcom lesov bol Jozef Patierek za plat 1 zlatý. Od poľany Pod zrazom a Priehyba platila dedina panstvu 2 zlaté a 50 denárov. Urbárske drevo 14 orgias (približne 36 metrov kubických) bolo dodávané do pivovaru v Jasenici.

Rok **1784** mala obec 35 domov, 39 rodín a 258 obyvateľov.

Do roku **1787** patrilo Beňadovo do farnosti vo Veselom. Vtedy zriadili faru v Mútnom a od tých čias patrí Beňadovo do tejto farnosti. Beňadovo platilo farnosti 30 denárov od mlyna. Ďalej 3 metrety (približne 163 litrov) jačmeňa, 3 metrety ovsa ako aj 2 orgie (približne 5,1 metra kubického) dreva. Samozrejme pravidelne Beňadovčania prispievali na opravy školy, kostola, fary či organu v Mútnom. Časť dávala aj na rehoľníkov. Odpust býval na sv. Máriu Magdalénu a sv. Jozefa, aj na sv. Annu sa slúžievala omša.

Prvé záznamy z matriky farnosti Mútne ohľadom Beňadova sú o krste Alžbety, dcéry Michala a Marieny Bugaj zo dňa 24. novembra, ktorú pokrstil páter Anicesus. Ešte toho istého roku pokrstená bola Žofia z Beňadova, dcéra Martina a Marieny Ovcsarcik.

V tomto roku je zriadená farnosť Mútne, kam začali s veľkou úctou v nedele a sviatky chodiť aj prví obyvatelia obce pastieri, roľníci a drevorubači, ktorí boli kresťania rímskokatolíckeho vyznania. Beňadovci pravidelne prichádzali na sv. omše do Mútneho vzdialeného 5 km poľnou cestou pešo cez Mútniansky vrch. Nedali sa odradiť ani nepriazňou počasia. V zime išli mládenci popredu, aby robili chodník po veľkých závejoch snehu a za nimi ostatní. Pomáhali si, aj keď chodili neraz potme, zvlášť na roráty, s horiacimi faklami, aby si svietili na cestu.

V roku **1788** sú prvé záznamy o sobášoch z Beňadova v matrike na fare v Mútnom. Bol to Matej Skovran z Ťapešova, ktorý si zobral 18-ročnú Katarínu Babussak z Beňadova. Ďalej sa v ten istý deň sobášili aj Martin Paterek a Dorota Sadljak, Michal Majda a Žofia Tribely.

Ďalšie sú záznamy úmrtí detí Jána, dieťaťka Jozefa a Doroty Kamposs a Jožka, syna Pavla a Marieny Janoviak. V tomto období sú zaznamenané mnohé úmrtia detí od pol roka do 5 rokov. Príčina úmrtí nie je uvedená, zrejme obcou prešla epidémia, keďže úmrtnosť detí do 5 rokov naďalej pokračovala.

V **1790** obec požiadala panstvo o súhlas na zriadenie pily. Dôvodila tým, že domy v obci sú drevené, preto je stavebné drevo potrebné a v okolí je dostatok lesov.

V roku **1793** zomrel Matej Majda vo veku 105 rokov.

V roku **1796** v novembri zomrel Ján, dieťaťko Andreja a Evy Rambalík. Babica ho stihla pokrstiť ešte v lone matky. O dva dni neskôr zomiera aj matka Eva Rambalík ako 22-ročná.

V **1797** žilo v Beňadove 40 roľníkov, 5 chlapcov a 3 dievčatá vo veku do 16 rokov, 1 podželeziar a 2 slúžky. Obyvatelia chovali 32 volov, 19 kráv, 27 jalovic, 14 mladých býkov, 2 kone, 14 prasiat, 72 oviec. V obci bolo 44 domov.

Rok **1816**, Oravské panstvo, v tom čase rodina Thurzovovcov, podarovalo obci Beňadovo pozemky, ktoré sa riadne zakreslili do mapy. Polohu chotára zameral a narysoval Ezechiel Ruttkay. Chotár Beňadova siahla až k Jasenickému potoku, aj napriek tomu, že susedný panský les bol zvaný „Hájka Jasenická“, patril Beňadovu, lebo bol zakreslený do mapy Beňadova. Hranice okolitých chotárov sú jasne naznačené latinskými slovami *Terrenum Poonis*.

„Mapa,
ukazujúca
polohu chotára obce

BENEDIKOV

ktorá sa nachádza v slávnej Oravskej stolici
a patrí vznešenej rodine Turzovcov
v slávnom Oravskom panstve,
a sú v nej všetky pozemky, tak kuriálne, ako aj urbárske,
osobitne geometricky vymerané,
ako aj susedný panský les, zvaný Hájka Jasenická.

Zameraná a narysovaná

Roku 1816 Ezechielom Ruttkayom v slávnom Oravskom panstve slúžiacim geometrom.“

V roku **1819** sa uskutočnilo „štiepenie kiahň“.

V roku **1820** spišský biskup Ján Ladislav Pirker uskutočnil kanonickú vizitáciu farnosti Mútne. Podľa vizitácie bolo obyvateľstvo vo farnosti poľské a slovenské, všetci rímsko-katolíckeho vierovyznania. Za koľadu filiálka Beňadovo platila farárovi 4 zlaté a 18 denárov.

Spomína sa, že v Beňadove bol jeden katolícky cintorín, ktorý bol zabezpečený drevenou ohradou a bránou so závorou. Samozrejme bol udržiavaný, trávu na cintoríne kosili a potom nechávali zotlieť na mieste.

V Beňadove bola i babica, meno nie je známe, ktorá dieťa pokrstila aj doma, keď videla, že umiera.

V roku **1821** keď bol richtárom Andrej Kvasnica, obec sa sporila s Oravským komposesorátom o územie Kampová poľana a Veterný vrch. Obec získala isté majetkové právo na tieto územia už v minulosti, ale vlastníctvo nebolo

doriešené s panstvom. Ako dôkaz dedinčania predložili zápis z roku 1761, kde bol vymedzený chotár Beňadova.

Rok **1822**, do dediny chodili panskí hajdúsi Ondrej Načinak a Juro Kovačik. Pri obhliadke lesov dala obec obedy a „trunky“ panským úradníkom a hajdúchom aj svedkom.

V roku **1823** obec poprosila panstvo, aby dalo spočítať drevo uložené na skládke v Breze „bez wšetkeho paradku“. Toto drevo pochádzalo z hory Veterné, a pre veľké „lomy a vikruty“ nemohlo byť spočítané. Keďže proces o tieto územia stále trval, vypovedali aj svedkovia, ktorí potvrdili, že dedina tieto územia užívala aj v minulosti. Použil sa ja výťah zo starších urbárov, napríklad z roku 1781. Spor trval šesť rokov.

Richtár Ján Majda predložil panskému exaktorovi „lajstra“, ktoré „držali“ v obecnej truhlici. Obecné účty predložili s nasledujúcim ustanovením: „*Mi niżej pod pisani uradski pritomni Layster widawkowi obecnich dedinskich nam zverenich penizi w sobe odsahujících zkrzewa nas podle prisahi nassey sprawedliwé učineni panu exactorowi ku revizii poniżene podawame*“. Tak urobili aj o rok neskôr v 1824, kým bol richtár Ján Majda.

V roku **1828** malo Beňadovo 366 ľudí a 68 domov. Avšak v inom zázname sa uvádza, že na základe daňového súpisu v obci evidovali 57 daňovníkov a 56 domov. Všetky rodiny boli roľnícke. Tvorili ich Pepucha, Baranyecz, Semrak, Zviass, Franek, Patyrek, Kamposs, Zvetell, Babussak, Sadlak, Racsak, Bantek, Vrana, Kvasznicza, Klimek, Dratefka, Kovally, Fabian, Csurnek, Ondek, Bugay, Dulla, Passak, majda, Ramballa, Protuss, Mrocsek, Ridzony, Podsztreleny, Kudlimay, Blazsenyak. Anna Karpetka bola želiarka.

Domy v obci boli chatrné, niektoré zhnité a chátrali. Domy vykurovali v ohniskách. Matej Pepucha, Ján Zvrtel, Andrej Babušák a Andrej Podstrelený mali lepšie domy, teda dve ohniská a po dve izby a viac komôr. Títo sú považovaní za najbohatších v dedine. Ostatní mali trojdielny dom, tvorila ho izba, komora, kuchyňa a oddelený pitvor. Niekde boli aj sýpky, ale každý dom mal maštal, ovčinec či chliev. Dva najchudobnejšie domy nemali pitvor a dva ešte chudobnejšie domy vyzerali ako jednopriestorový zrub. Neboli to ako koliby, ale mali ohnisko.

Domy boli z dreva. Muselo to byť pekné hladké drevo, nie hrčák. Strom, ktorý rástol na kopci nebol pekný, samá haluz. Ale v doline rástli rúče smreký na domy, lebo na ne padala hmla a rosa.

V roku **1829** sa ukončil spor dediny s Oravským komposesorátom o Veterné a Kampovú poľanu. V Oravskom Podzámku podpísali dohodu s panstvom, kde vrch Veterné pripadol Beňadovu, ale Kampovú poľanu si ponechalo panstvo, s tým že dedinčania si mohli brať drevo označené vrchnosťou. Dohodu podpísal richtár Jozef Fabian a prísazný Ondrej Kvasnica. Nevedeli písať, preto na dokument zaznačili krížiky, a potom to pre hodnovernosť opečiatkovali voskovým odtlačkom obecnej pečate. V pečati je smrek a spod pňa smreka vyrastajú dve huby.

V roku **1832** sa prestavoval obecný mlyn za 62 zlatých a 70 denárov. Kúpili sa klince za 2 zlaté a 50 denárov, 200 lát za 1 zlatý, remeselníkom sa dalo 40 zlatých. Zostatok zo sumy sa vyúčtoval na oldomáš. Opravy na obecnom mlyne a zvonici sa robili každoročne.

Dva domy v dedine sú chudobné, sú to jednoizbové zruby. Neboli to koliby, ale mali ohnisko. Jeden patrí Andrejovi Páterkovi, má vo dvoje maštal'. Druhý zrub patrí Andrejovi Bugajovi a spoločne so susedom majú humno a chliev pre svine. V dedine je ešte 48 vedľajších ohnísk, ktoré používa druhá rodina. Totižto v jednom dome žijú aj dve tri rodiny. Tie vedľajšie si varia osobitne. Z tohto kúrenia v izbe s kamennou pecou boli povala a steny čierne od sadzí. Dym unikal cez otvor do pitvora a odtiaľ von alebo do podstrešia. Izby boli vysoké aj 3 metre, aby sa dalo dýchať, lebo dym sa držal pod povalou.

V roku **1833** bola ďalšia vizitácia spišského biskupa Jozefa Bélika. Všetci obyvatelia sú rímsko-katolíckeho vierovyznania. Cintorín v Beňadove je už ohradený múrom. V obci nebola škola, deti sa učili súkromne doma a to čítať, písať, počítať a náboženstvo. Vyučoval Ignác Višňovský, 50-ročný muž príkladného života a dobrých mravov.

V tomto roku zomrela Mária Bugaj vo veku 100 rokov. V obci bol mlyn, v ktorom bývala rodina Zsrebetz. Tejto rodine zomrelo dieťaťko Ján, ktorý žil len

4 dni. Taktiež zomreli dvojčky Adam a Eva Fabian, ktoré pochoval učiteľ Štefan Koleno.

V roku **1834** za „*regrútsku lapačku*“ obec vyúčtovala výdavok vo výške 90 zlatých a 38 denárov.

V roku **1835** obec kúpila kalendár pre potrebu „*djedinsku*“. Platilo sa aj maliarovi Vavrišovi Račkajovi za richtársku tabuľu. Kúpila sa aj „jedna štempľa“.

V roku **1837** sa začal opravovať obecný mlyn. Práce trvali dva roky. Doviezol sa nový žľab, kúpilo sa železo a zaplatilo kováčovi za výrobu motýk pre hrobárov. Matej Rambala bol odniesť do Hruštína súpis mlynárov a židov.

Rok **1839**, pri inštalácii nového úradu sa podal obed pánom deputátom. Židovi zaplatili 1 zlatku a 5 denárov za mäso, chlieb, soľ, múku a smotanu. Po každých voľbách a obnovení úradu sa s povedomím obce poskytuje oldomáš.

Každý zdravý človek, ktorý mal majetok, dom alebo záprah musel ísť na verejnú prácu na Príslop, kde sa opravovala cesta.

V roku 1841 richtár musel pre panstvo spísať hnutelný i nehnuteľný majetok po zomrelej Márii Ondrek, vdove po Ondrejovi Podstrelenom. Zostali tri siroty. 30-ročný Ondrej, o ktorom úrad napísal, že je „*sprosti ne pridobrem rozume*“, žobrák, ktorý rok predtým zomrel, 17-ročná „*neduživá*“ Mariša a 23-ročný Martin, ktorý „*hñed po smrti matki majetnosť a sirotu ñeduživú Mariu opatrowat započal*“. Sirotám zostali pozemky v rali Rambalovej a dom „*nadwa konce*“ s pripojenou komôrkou v pitvore cez izby, s komorami, humno a maštaľ. Zostal im tiež dobytok – 2 býky, 1 krava a 2 prasatá. Z hospodárskeho riadu – 1 sekera, 3 motyky, kosa trávna, malá pilka, železné vidly, voz kutý so všetkým „*planí*“, veľká píla, 2 neokované kolesá, 2 brány (46 zubov), pluh s príslušenstvom, stará píla. V dome boli dva stoly, riečica, korýtko, 2 truhly, nádoba na kapustu, vozík spriadací, 2 krhly, šechtár, dbanka na mútenie masla, 2 šafliky, likový kôš, javorový stôl. V pozostalosti bola aj zásoba obilia, jačmeň a polovina ovos, zemiaky, kapusta a ľanovec. Po matke však zostali aj dlžoby, najmä u židov v Námestove, Oravskom Veselom a v Breze. Z dedičstva boli odpočítané aj poplatky richtárovi a za pohreb.

V roku **1842** od 23. januára do 11. júla bola v dedine verbovačka. Pohostili sa regrúti, ich rodiny, úradníci, horári a chlapi, ktorí hľadali „*uskokov*“. Za to všetko ako i za povozy a podporu „*urlaubnikov*“ dedina vyúčtovala výdavok až 156 zlatých.

V roku **1843** mlynár Jozef Dratefka zaplatil obci 15 zlatých, pravdepodobne ako daň a za prenájom.

V roku **1848** zrušilo sa poddanstvo, dovtedy dedina bola v poddanstve hradnému pánovi na Oravskom hrade.

Plat richtára Jozefa Triebela bol 25 zlatých, tak isto pre notára a prísazný dostával 8 zlatých.

Rok **1849** obec kúpila bubon za 32 zlatých.

Richtár spísal pre panstvo pozostalý majetok po Jánovi Majdovi a Márii Kvasnicovej. Siroty zostali v dome, ktorý bol spolu s hospodárskymi budovami „*vzлом položení*“. V stajni bol len 1 býk, ku „*gazdovskému riadu*“ patrili zadné kolieska, brány „*plané*“, stôl a reťaz. K „*domovému riadu*“ 4 motyky, tešlica (sekera na kresanie hrád a trámov), vozky spriadacie, putňa, javorový stôl, rám na stene a sud na kapustu. Majetok spravoval sváko detí Matej Lietavec. Pri ňom bývala len najmladšia Mária, lebo starší súrodenci Jozef a Katarína odišli na dolnú zem, kde si založili rodiny. Sestra Ilona bola u niekoho v službe a Roska sa tiež vydala.

V roku **1850** sa vykonalo prvé zameranie chotára. Jeho výmera bola 1119 kat. jutár.

Obecný sluha sa stal Jozef Triebel a listovníkom bol Jozef Podstavek.

V roku **1851**, 16. Januára a 28 februára „*pri lapani regrutov*“ chlapi „*utrovi*li“ na pálenke a chlebe viac ako 5 zlatých a zlapali 15 regrútov.

Rok **1852** matrikári začínajú zaznamenávať aj príčiny úmrtí. Najčastejšie v obci boli vodnatieľka, katar, horúčka, zápal, kiahne, marasmus senilis, ochrnutie pľúc, záškrt alebo u malých detí debilitas, čo bol výraz pre celkovú slabosť dieťaťa. Boli samozrejme aj prirodzené úmrtia.

V roku **1854** richtár Ondrej Klimek popisoval pre panstvo majetok zomretého Jozefa Dratevku, beňadikovského mlynára. Patrila mu 7/98 sesie , 1 kôň, 2 kravy, mlynské kamene, železný a drevený mlynársky riad, sekera, motyka, súdok na kapustu, tri merice osiva a dve merice švapki. Hodnota to celková bola 215 zlatých, ale museli sa uhradiť dlžoby viac ako 80 zlatých. Vlastný dom nemal, lebo býval v dedinskom mlyne. Dom, ktorý mu pôvodne patril bol zbúraný a predaný na siahové drevo. Jeho dcéra Mária pre veľkú biedu a nedostatok musela predať všetku pôdu.

Rok **1856**, richtár mal plat 30 zlatých, prisažný 15 zlatých, notár 27 zlatých a listovník Jano Petrulak 2 zlaté.

V roku **1857** zomrel Jozef Paterek. Dedinskí úradníci museli spísať a ohodnotiť celý jeho majetok. Vyšli najavo rôzne skutočnosti o tom, že bol zatvorený za krádeže, a že o majetok v Beňadove dávno prišiel. Nakoniec richtár Ondrej Klimek vystavil panstvu slúžnovského úradu potvrdenie, že v Beňadove sa nenachádza ani sirota po Paterekovi, ani jeho majetok, lebo „*Paterkovja do Szabadky wivandrovali*“.

Rok **1858**, obec zaúčtovala „*predplat na Slovenské noviny*“ do roku 1860.

Okolo roku **1859** zememerač vymeral pozemky chotára pod dozorom richtára a dalo sa to overiť diplomovanému inžinierovi a súdu. Trvalo to niekoľko rokov. Už v 1850 obec kúpila 5 libier papiera na protokol „*ku chotarar merani*“ a u žida sa „*utrovalo*“ 1 zlatý a 9 denárov, keď sa zameral chotár s Brezou. Aj v obecnom účte sa objavila položka „*Odchodiacemu panovi inžinérovi účta*“ 28 denárov. Celý vymeriavací proces nebol jednoduchý, o čom svedčia mnohé sťažnosti z Beňadova zaznamenané v prípise Lesnej správy v Mútnom z roku 1857. Tieto spory sa riešili na Krajskom súde v Ružomberku. Za richtára Jozefa Kubaljaka obec podpísala prehlásenie:

„*My, bývalí poddaní Beňadikova od požadovanej zo strany našej komasacie chotara Benedikovskeho, po dôkladnom zvážení odstupujeme a chceme i zatiaľ všetky naše grunty v terajšej podobe zadržať.*“

Prehlásenie podpísali viacerí dedinčania krížikom, lebo písať nevedeli. Dedinčania neverili, že by sa komasácia mohla „*slušne a spravedlive previesť*“.

Všetci dedinčania Beňadova vydali prehlásenie, že vstupujú do spolku miernosti a „od paleneho napoju celkom se odrjekli, pak gini trunek, a sice len pivo gedine mirňe piť se zavazali“.

Z tohto dôvodu sa nájomcovi krčmy v dedine, Markusovi Langfelderovi, znížil príjem a nebol schopný pravidelne splácať nájom.

V roku **1860** majetkom obce je obecný mlyn, ktorý mal v prenájme Jano Kurek, potom to boli obecné role, ktoré vyárendoval Jozef Zviaš a obecná hora. Taktiež obec vlastnila „kasovu truhlu s jedným blachom“, mosadznú obecnú pečiatku, obecnú starú mieru opatrenú drevenými obručami, plechovú holbu, pol holby a verdunok.

Medzi obecné výdavky sa započítalo aj zaplatenie vatry na Beskyde vyše Novoti.

Štefan Patjerek požiadal priamo panstvo o náhradu za uhynutý dobytok. Keď išiel v decembri pre materiál panstva do Brezy „že obec Benediko až do Brezi vozi“ a uhynul mu vôl na zlej „hladkej saňovej ceste.“

V Mokradi zomrel 64-ročný Ján Podstrelený. Zanechal po sebe štyri maloleté siroty vo veku 6-17 rokov. Za prítomnosti dedinského úradu sa spísal celý hnuteľný a nehnuteľný majetok. Jeho majetok je ohodnotený na 168 zlatých a 86 denárov. Tvoril ho dom s príslušenstvom, grunt v rali Rambalovej, časť urbárskej sesie. Z hospodárskych vecí to boli stôl, teslica, malá retiazka, brána, pluh lemeš aj čerieslo, postroj na koňa, vidly na seno. Do majetku sa mu započítal aj 1 kôň a 2 býci. Okrem toho aj jačmeň a ovos na siatie i zemiaky na sadenie. Po odpočítaní dlhov, jeho čistý majetok bol len 5 zlatých a 26 denárov.

V roku **1861** spisoval sa „holný činž“ za drevo ale i pokuty za kradnuté drevo. Najviac zaplatil Jozef Triebely, a to 19 zlatých. Bol to gazda, ktorý mal 2 voly, 2 kone, 4 kravy a 10 oviec. Ďalej veľa platil, a to 17 zlatých, aj Ondrej Klimek, ktorý vlastnil 4 voly, 2 kone, 1 kravu, 2 jalovice a 2 ovce.

Medzi ďalších bohatších v dedine patrili Štefan Dulla, Ján Bugaj, Matej Rambala, Jozef Ondrek, Jozef Ridzony, Matej Podstrelený, Štefan Paterek a Jozef Zviaš. Najchudobnejší v obci sa nespomínajú, iba to že mali jednu kravu a jedného býka.

Rok **1862** sa opravovala cesta do Veselého a most na Jasenickej rieke. Každý zdravý musel ísť na nariadenú verejnú robotu.

Richtár Matej Rambala napísal úradný list Lietavskému panstvu:

Sl. Zemskemu Ljetauszkemu pansztvu pod zamkom!

Mi niže podpisani predstaveni obce Benediko odsilame schvalnim poslom peňaze do Cassi Panskej podzamockej na zaplattenja hole. Medzitim z veliku ponizenostju prosime, abi nam do Cvitantie, Contributiu a nep priražku doložit Ráčily abi zme v obci zaruku vedeli urobiť. Stim zustavam poňizeni sluha

Richtar Matjo Rambala

Notar Jan Patjerek

V roku **1864** v máji bolo ráno mínus skoro štyri stupne. Desať dní vkuse snežilo. Nemohla sa začať jarná orba.

V roku **1865** dostal richtár rozkaz vyslať 10-člennú „pešiu čel'ad' z motikami a opáľkami“ na „publicnu cestu“ k mostu do Lokce.

Dňa 16. mája **1866** bola uzavretá urbárska dohoda, t. j. bola vykonaná definitívna úprava pomeru medzi obyvateľmi obce Beňadovo ako bývalými urbárnikmi a oravským hradným panstvom ako bývalým zemepánom. Hora Kulašova a orná pôda Podzraz ostali panstvu. V dedine žilo 51 urbárskych majiteľov, richtárom bol Štefan Triebely, prísazným Jozef Zvrtel a notárom Ján Paterek.

Koncom mája snežilo. Uhynuli lastovičky, v záhradách všetko vymrzlo.

V roku **1869** prišiel domov na dovolenku vojak Matej Klimek, syn Mateja, ktorý sa stihol oženiť s 19-ročnou Máriou Kvasnicz.

V roku **1867** boli v auguste vyslaní 15 chlapi do hliadok „na patrole“ na hole Mútneho a Veselého, lebo sa tam objavili neznámi ľudia.

Rok **1870** bolo sčítanie ľudu, a teda tu bolo 61 domov a 337 ľudí.

V roku **1871** obec vyplatila oldomáš pre učiteľa Ignáca Višňovského a oldomáš pre Jozefa Kvasnicu, ktorý dal izbu pre „*deti školské*“.

Hrobármi boli Matej Pepuch a Ján Semra, ktorí nielen kopali hroby, ale dbali o to, aby sa na cintoríne nepásol dobytok alebo hydina. Za vykopanie hrobu muža alebo dospeléj ženy brali 2 zlaté, v zime 1 zlatý, v lete 48 denárov. Za hrob dieťaťa alebo starších detí 39 denárov v zime, v lete 30 denárov.

Babica v dedine sa volala Mária Lietavec. Bola to žena striedmeho a príkladného života, ktorá bola „*examinovaná*“, čiže preskúšaná, preškolená. Zvolili si ju ľudia v dedine, ale musel ju schváliť aj farár. Pomáhala ľuďom za „*Pán Boh zaplatí*“, ale z dobrej vôle ľudí vždy niečo jej doniesli.

Do obce prišiel „*pán felčiar Prochacka na štiepenie kiaheň*“

V roku **1877** sa uskutočnili rozsiahlejšie práce na obecnej zvonici. Vtedy bol richtárom Jozef Majda, podrichtár Štefan Kubalak a prisahaný Matej Klimek. Zaplatili sa remeselníci a Jozefovi Protušovi sa dali dve holby pálenky za strúhanie šindľov.

V roku **1888** obec „*skladala účty*“, a richtár Štefan Dulla príjmy a výdavky hospodárenia obce sprístupnil k nahliadnutiu v richtárskom dome: „*Obecnje počty tjeto na rok 1887 sa vzťahujúce a skrze predstavenstvo obce predostreté nakolko takovje vo vopred vyhlášenom čase od dňa 1-ho Septembra na 15 dní v richtárskom domeobecnstvu ku všeobecnému presretiu vyložené bolia nakolko oproti takovým žiadnej poznámky podané nebolo, týmto s positie na positiu preskumane a potvrdené boli.*“

Roku **1892** bol v Beňadove krčmár Joachim Strauss a kováč Štefan Triebel.

Žid Joachim Strauss prevádzkoval obchod so zmiešaným tovarom, hlavne s potravinami.

V roku **1897** je prvý záznam o Márii Motýľovej, ktorá ako 24 ročná odišla z Beňadova do Ameriky spolu so svojimi dvoma deťmi ročnou Dianou a trojročným Michalom. Cestovali loďou Amsterdam z prístavu Bremen a do USA pricestovali 20. júna toho istého roku.

V roku **1899** odišiel do USA 25-ročný Bugaj Jondel (pravdepodobne Ján), slobodný, ktorý sa ta doplavil na lodi Pretoria z prístavu v Hamburgu. Do Ameriky sa doplavil 3. decembra toho istého roku.

V roku **1900** dostával plat horného gazdu Štefan Kašnica. Kúpili pre neho aj pečiatku.

Uskutočnili sa práce na moste pri mlyne, pri ktorom stavali šopu. Taktiež sa vykonávali práce na ceste medzi Beňadovom a Brezou.

Dedina má 412 obyvateľov: 29 obyvateľov je vo veku 60 rokov a viac

69 obyvateľov je vo veku 40-50 rokov

109 obyvateľov je vo veku 20-30 rokov

64 obyvateľov je vo veku 12-19 rokov

60 obyvateľov sú deti vo veku 6-11 rokov

81 obyvateľov sú deti do 6 rokov

V manželstve žije 141 mužov a žien. Vdovcov a vdov je spolu 19. Až 251 je slobodných ľudí.

V dedine sú všetci Slováci, okrem jedného Maďara a jedného Nemca. Všetci sú katolíci okrem troch židov. Čítať a písať vedelo 45 ľudí.

V dedine je 76 domov. Všetky domy sú drevené pokryté šindľom.

DEMOGRAFIA 1762 – 1900

Rok	Počet obyvateľov	Počet domov
1762	12	5
1763	23 gazdov	3
1770	130	27 rodín
1778	135	neuvedený
1784	258	35 (39 rodín)
1797	40 roľníkov	44
1828	366	68
1870	337	61
1900	412	76

ZOZNAM RICHTÁROV

1768	Kamposs Juro
1769 – 1771	Bugajčík Martin
1772	Midlar Tomáš
1773	Čurnek Andrej
1774	Midlar Tomáš
1775	Bugaj Jozef
1776	Kvasnica Ján
1777	Bugajčík Jozef
1778 – 1779	Midlar Tomáš
1780 – 1781	Čurnek Andrej
1782	Midlar Tomáš
1783	Bugajčík Jozef
1785	Kvasničák Ján
1787	Kvasničák Ján
1790	Rambala Matej
1792	Bugaj Jozef
1797	Bugaj Jozef
1798	Zvrtel Ján
1799 – 1800	Bugaj Jozef
1801 – 1802	Rambala Matej
1803 – 1805	Majda Martin
1806 – 1808	Kvasničák Ján

1809 – 1810	Čurnek Andrej , notár Juraj Bugaj
1811 – 1812	Zvrtel Ján
1813 – 1816	Majda Ján
1817	Bugaj Juraj , notár Martin Kriš
1818 – 1820	Paterek Matej, notár Anton Mutnánsky
1823 – 1824	Majda Ján
1825 – 1826	Babušák Ondrej
1827 – 1830	Fabian Jozef, notár Tomáš Vranský, přísazný Jozef Podstrelený (1828)
1831 – 1833	Bladis Martin
1834	Majda Jozef
1835 – 1837	Klimek Andrej
1838	Ondzek Jozef
1840	Ondzek Jozef
1841	Bugaj Ján
1842 – 1846	Fabian Jozef
1847 – 1848	Čurnek Jozef
1848 – 1851	Triebel Jozef, notár Jozef Zvjasz (1848-1850), obecný sluha Jozef Triebel (1850), listovník Jozef Podstavek.
1853	Rambala Matej, notár Jano Kudlimaj
1854 – 1856	Klimek Ondrej
1858	Jadroň Juraj
1858 – 1860	Kubaliak Jozef
1861 – 1862	Rambala Matej, notár Ján Patjerek, přísazný Jozef Čurnek,

richtárny hájnik Michal Gyermek

1866 – 1867	Triebel Štefan
1867	Rambala Matej
1868	Zvrtel Kvasnica Jozef, notár Štefan Kubalyak
1869 – 1870	Protuš Jozef
1871	Dulla Štefan
1874	Protuš Jozef
1877 – 1879	Majda Jozef
1880 – 1884	Čurnek Matej
1889	podrichtár Joachim Straus
1885 – 1894	Dulla Štefan
1895 – 1902	Triebel Štefan

Richtárska prísaha pri ustanovení do funkcie:

„Ja, N.N., prisahám Bohu otcovi, Bohu synovi, Bohu duchu svätému, nerozdielnej Trojici svätej, Preblahoslavenej Panne Márii i všetkým božím svätým, že ja, za richtára obce Benedikowa vyvolený, pokiaľ budem v tejto službe zotrvať, chcem a zaväzujem sa všetky jako skrz slávnú stolicu, tak aj skrz slávne panstvo vydané rozkazy, pilne a spravodlivo vždy vykonať a vyplniť. Nie ináč aj vo všetkých obecných dôchodkoch alebo prácach, ktoré na mňa zverené budú, bez všetkého ohľadu na priateľstvo, švagorstvo, kmotrovstvo, susedstvo, zisk, dary, prosby, nenávisť a akýkoľvek iný svetský ohľad a príčiny so všetkou možnou usilovnosťou pokračovať, vyše naloženej ale miery a povinnosti v dávkach a obecných ťarchách žiadnemu obťažovať a ukrivdiť nechcem, áno i na odvrátenie každej od obce škody a neprávosti bedlivo pozorovať, a tak v tejto mojej službe, vo všetkých príhodách, poslušným, usilovným, verným a svedomitým sluhom byť sľubujem. Tak mi Pán Boh pomáhaj, blahoslavená Panna Mária a všetci boží svätí.“

ZOZNAM KŇAZOV (ktorí sú spájaní s Beňadovom)

1731 – 1766 - Adalbert Zubrický

1762 – 1764 – Mikuláš Zavadský

1764 – 1769 – Jakub Kroner – prvý veselovský farár pochádzajúci z Ružomberka.

1769 – 1770 – Ondrej Kružlic – svoju obetavú prácu zasvätil starostlivosti o chorých na mor, ktorému aj sám nakoniec podľahol.

1770 – 1783 – František Xaver Ketzer de Lipocz z Trenčína

1783 – Semridus Sinkovič

1783 – 1787 – Michal Kraus zo Spišského Podhradia

1789 – 1797 – Pavol Kótvélyessy zo Spišského Hrušova, pochovaný v Mútnom

1797 – 1815 – Jozef Klinovský z Rabčíc.

1815 – 1821 – Jakub Meštianek z Rabčíc.

1821 – 1829 – Ján Vrbovský

1831 – 1836 – Juraj Komoray, pochovaný v Mútnom

1836 – 1862 – Imrich Pischel

1862 – 1870 – Jozef Kovalčík

1870 – 1879 – Karol Ándasy zo Spišskej Kapituly

1879 – 1894 – Ján Žuffka z Podvlka, pochovaný v Mútnom

1894 – 1905 – Vendelín Grappa

ERB OBCE BEŇADOVO

V striebornom štíte z troch nízkych kopčekov vyrastá zelený smrek so zlatým kmeňom, po bokoch ktorého vyrastá po jednej zelenej rastline Benedikta lekárskeho s červeným kvetom.

Ihličnatý strom ako aj kopce popisujú hornatý kraj našej dediny obkolesenej ihličnatými lesmi. Liečivé rastliny Benedikt lekársky podľa legendy vysvetľuje skutočnosť, že prví obyvatelia našej dediny utekali pred morom. Práve táto rastlina dostala v stredoveku pomenovanie „benedictus“ – požehnaný, lebo dokázala svojimi proti morovými účinkami zahnať mor.

CHOTÁR BEŇADOVO V ROKU 1816

Susedné chotáre Terrenum Ponis:

BREZA, KRUSSETNYI, MUTNE, VESZELLE, LASZENYITZA, LOKTZA

